

УДК 792.071.2.027:378]:[792.5(477):061.1ЄС
DOI: 10.31318/2414-052X.3-4(52-53).2021.251821

ІРИНА ДАЦЬ

ORCID iD: 0000-0003-3851-2047

народна артистка України,

професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

(Київ, Україна)

irynadats@gmail.com

ФОРМАТ ПІДГОТОВКИ РЕЖИСЕРА МУЗИЧНОГО ТЕАТРУ В СОЦІОКУЛЬТУРНИХ РЕАЛІЯХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Розглянуто необхідність пошуку вирішення проблеми підготовки музичних режисерів у незалежній Україні під впливом зміни парадигми театрального мистецтва. Визначено шляхи модернізації фахової освіти відповідно до стратегічного бачення ректором О. С. Тимошенком розвитку спеціалізації «музична режисура» в Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського. Описано перспективні напрями підготовки режисера музичного театру в соціокультурних реаліях незалежної України. Передбачено перспективи їх подальших трансформацій в умовах євроінтеграції мистецьких і освітніх режисерських шкіл. Здійснено аналіз впливу соціокультурних викликів сьогодення на зміну парадигми театральної діяльності завдяки культурологічному підходу до вивчення мистецьких явищ. Розглянуто позитивні та негативні наслідки від такого впливу на модернізацію фахової підготовки музичних режисерів. З'ясовано, що позитивні результати від впливу соціокультурних викликів сьогодення на їх підготовку проявляються у зростанні фахової майстерності музичних режисерів завдяки виконанню спільних міжнародних проєктів, активізації пошуків інноваційних технологій в контексті конкурсно-фестивальної діяльності, обміну досягненнями у сфері музичного театру тощо. Виявлено негативні наслідки від впливу соціокультурних викликів сьогодення на фахову підготовку музичних режисерів, до яких слід віднести зменшення вітчизняного репертуару порівняно із зарубіжним, часткову втрату самобутності національних мистецьких та освітніх шкіл, зміну ціннісних орієнтацій із дозвільно-пізнавальної на розважально-гедоністичну, створення художніх вистав як шоу-ринкового споживацького продукту. Спрогнозовано перспективи подальших досліджень, пов'язаних з аналізом світових режисерсько-освітніх систем, творчого та педагогічного доробку знакових постатей музичного театру, їх екстраполяції на українські реалії. Доведено, що якісна підготовка фахівців музично-режисерської спрямованості потребує гармонізації української та європейської освітніх систем.

Ключові слова: *художня культура, музичний театр, мистецька освіта, модернізація, підготовка режисерів музичного театру.*

Постановка проблеми... Набуття Україною незалежності сприяло розширенню міжнародних контактів у різних сферах діяльності, її входженню в європейський культурний простір. Інтеграція українського музичного театру в європейський мистецький процес виявила кілька проблем у режисерській

практиці, пов'язаних із неможливістю опанувати зразки зарубіжного досвіду через відставання від світових тенденцій ще за радянських часів. Однак і сьогодні ці проблеми не набули вирішення, оскільки потребують ґрунтовного наукового осмислення, прийняття комплексних заходів у сфері репертуарної політики театрів та реформування мистецької освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Вплив соціокультурних викликів сьогодення на видозміни у розвитку художньої культури і мистецтва став одним із ключових моментів сучасного наукового дискурсу. Проблеми розвитку сучасного мистецтва в контексті зміни парадигми художньої культури розглянуті А. Асояном (2016), етичним аспектам мистецтва в умовах глобалізації культури присвячене дослідження А. Зімбулі (2016), проблеми формування нової масової культури в умовах постмодернізму, її вплив на сучасне мистецтво досліджені А. Борисовою (2016). Комерційний аспект сучасного мистецтва як ринкової технології, моделі його просування на різні цільові аудиторії проаналізовані Г. Леонтєвою (2016).

Метаморфози сучасного театрального мистецтва у новій парадигматиці художньої культури досліджувала Г. Віслова (2009), акцентуючи увагу на зміні ціннісних орієнтирів від «театру для людей» до споживацького «театру насолоди», ролі його технологічної модернізації відповідно до інноваційних досягнень науки і мистецтва. Особливості сучасної оперної режисури в контексті впливу масової культури на музичний театр розглядала І. Ветліцина (2014), аналізуючи різні форми популяризації жанру і співаків крізь призму шоу-бізнесу. Аналізу шляхів оновлення європейського оперного театру нового тисячоліття присвятила свою публікацію М. Черкашина-Губаренко (2008), визначаючи особистість лідера (диригента, режисера, сценографа тощо), здатного об'єднати зусилля творчого колективу навколо власного бачення реалізації художньо-цілісного видовища. Інноваціям і технологіям у сучасному мистецтві, їх ролі в режисерсько-сценографічному вирішенні вистав приділили увагу у своїй статті В. Бистрякова, А. Осадча, О. Пільгук (2017), запропонувавши багатовекторні концептуальні підходи в їх реалізації.

Різні аспекти модернізації мистецького навчання в контексті гармонізації європейських освітніх структур розглядали О. Антонюк (2009), О. Безгін (2018), О. Касьянова (2019), В. Матюхін (2009), В. Рожок (2018), А. Чебикін (2018) та інші, досліджуючи можливість адаптації видів мистецтва України до європейської системи. Усі автори були одноставними в думці про необхідність гармонійного поєднання найкращих здобутків освітньої практики зарубіжних країн із творчими досягненнями традиційної національної системи навчання.

Роль ректора-митця О. С. Тимошенка у формуванні стратегічного бачення підготовки режисера музичного театру в контексті соціокультурних реалій незалежної України висвітлена у публікаціях Т. Гусарчук (2020), С. Дичковського (2020), А. Шейко (2020), в яких проаналізована різнобічна діяльність академіка — керівника Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.

Обрана проблематика потребує комплексного інтегративного дослідження на основі синтезу соціологічних, психолого-педагогічних, культурологічних, музикознавчих і театрознавчих аспектів формування підготовки режисерів музичного театру в контексті нової моделі освітньої діяльності.

Мета дослідження — визначити стратегічні напрями підготовки режисера музичного театру в соціокультурних реаліях незалежної України з прогнозуванням перспективи їх подальших трансформацій в умовах євроінтеграції мистецьких і освітніх режисерських шкіл.

Завдання дослідження:

1) проаналізувати ключові соціокультурні виклики сьогодення, що впливають на зміну парадигми театрального мистецтва і потребують модернізації фахової підготовки музичних режисерів;

2) визначити стратегічні напрямки формування системи навчання означених фахівців у Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського крізь призму концептуального бачення ректора-митця О. С. Тимошенка;

3) окреслити шляхи модернізації підготовки фахівців з музичної режисури в контексті сучасних тенденцій розвитку театрального мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження... Після розпаду Радянського Союзу і з набуттям Україною незалежності у вітчизняній художній культурі відбуваються складні процеси кардинального переосмислення естетичних підходів до творів мистецтва. Відмова від принципів соцреалізму з подекуди надмірною ідеологізацією означених творів дозволила українським митцям повернутися до різновекторних пошуків та експериментів, спираючись на світовий досвід музичної режисури. Налагодження міжнародного співробітництва між країнами відбувалося на тлі глобалізації культури, яка активізувала інтеграційні процеси у світовому музичному театрі, не оминувши й вітчизняні мистецькі установи.

Вплив глобалізаційно-інтеграційних процесів на український театр сприяв активному обміну інформацією та досягненнями між країнами у сфері оперного мистецтва; стрімкому зростанню майстерності композиторів, диригентів, режисерів, сценографів, балетмейстерів, виконавців на тлі широкого застосування новітніх арт-технологій; впровадженню міжнародних проєктів із залученням митців різних країн світу; участю вітчизняних майстрів у міжнародних фестивалях із пошуку нових перспективних формоутворень, режисерського концепту втілення вистав у традиційних та нетрадиційних локаціях тощо.

Водночас поряд із позитивними моментами означений вплив мав і негативні наслідки: невиправдано суттєве зменшення вітчизняного репертуару порівняно зі світовим; часткова втрата національної самобутності мистецької та освітньої шкіл; нерідко вульгаризована інтерпретація вистав усупереч задуму композитора, неврахування особливостей ментального сприйняття української нації; хибне розуміння необов'язковості професійної мистецької підготовки, що призводить до поверхневого, спрощеного втілення музичних творів тощо.

Доба високих технологій, що позначилася необхідністю обробки індивідуумом величезних потоків інформації, інтенсифікацією різних сфер виробничої діяльності, пришвидшенням темпоритмів життя, екологічними та іншими значущими проблемами, призвела до збільшення психологічного

навантаження на людину. Як наслідок, у потенційного глядача виникає бажання в релаксації на більш легкому, без складних драматичних колізій, яскравому видовищному матеріалі, що спонукає до широкого розповсюдження та популярності творів масової культури. Її тяжіння до естрадного шоу, цирку, епатажу, синкретичного поєднання різних жанрів і стилів мистецтва з новітніми арт-технологіями здійснюють значущий вплив на музичний театр.

Зміна парадигматики художньої культури спонукала появу нових естетичних підходів до творів театрального мистецтва. Їх надмірна комерціалізація призвела до зміни парадигми «театру для людей» на ринок культурних послуг, змістивши акценти з дозвіллево-виховного на споживацький елемент мистецької інституції. Зміна ціннісних орієнтацій художньої культури часто-густо проявляється у трансформації високого призначення театру — від ідеї розвитку гармонійної особистості на ідеологію насолоди і розваг. Як і 100 років тому, знизився етичний бар'єр до трактування творів, естетизуючи, а іноді й легалізуючи аморальність на театральній сцені.

Водночас з негативними проявами нової парадигматики в сучасному мистецтві спостерігаються й позитивні тенденції, спроможні відновити високе призначення театральної інституції, творчо переосмислити синтез науки, освіти, мистецтва і високих технологій. Застосування мультимедіаарту в художньому оформленні вистав, зростання його ролі в режисерських інтерпретаціях музичних творів ставить на порядок денний домінування сценографічного театру над режисерським. Тому тільки плідна співпраця всіх членів постановочної групи: диригента, режисера, сценографа, хормейстера, балетмейстера та інших, вироблення й узгодження ними загальної концепції втілення вистави дозволить створити цілісне художнє видовище з органічним поєднанням у ньому пізнавального й розважального компонентів.

Останнім часом спостерігається й тенденція розмежування театру на велику та малу сцени з різними завданнями і призначенням. Як правило, на великій сцені втілюються комерційні мистецькі проєкти — традиційні та модернові з обов'язковим доопрацюванням і вдосконаленням після пілотної

апробації на глядача. Мала сцена призначена для камерних творів, де відбуваються пошуки та експерименти новітніх режисерських підходів до втілення вистав у контексті постмодерністської естетики. З часом, пройшовши етап доопрацювання відповідно до реакції глядача, ці твори можуть поповнити поточний репертуар театру і стати комерційними проєктами.

Не менш важливою тенденцією сучасних втілень музичних вистав стало застосування не тільки традиційних (театральна сцена), але й нетрадиційних (архітектурний ансамбль, природний ландшафт, сцена на воді тощо) локацій. Ця тенденція більш характерна для оперних фестивалів, де йде пошук нових музично-театральних формоутворень і режисерського концепту втілення вистав у природному середовищі.

Аналіз розвитку музичного театру в контексті нової парадигматики художньої культури дозволяє констатувати необхідність реформування підготовки музичних режисерів, спроможних адекватно реагувати на соціокультурні виклики сьогодення, корегуючи їх негативні наслідки у своїй творчій діяльності.

Нині музичний театр потребує оперного режисера, обізнаного в усіх тонкощах своєї професії, який набув теоретичних знань, практичних умінь і компетентностей під час навчання у спеціалізованому мистецькому закладі вищої освіти. Але так було не завжди. Музична режисура як професія сформувалась лише у ХХ столітті. Однак як мистецтво режисура з'явилася ще за прадавніх часів, набуваючи під час еволюційних видозмін своїх характерних ознак.

Важливим моментом становлення професійної освіти у музично-театральній сфері стало створення музичних училищ, інститутів мистецтв, консерваторій та відкриття 1938 року в Київській державній консерваторії імені П. І. Чайковського Оперної студії, яка стала справжнім театром, зважаючи на потужні мистецькі кадри. Поступово розширення кількості спеціальностей у Консерваторії надало можливість створити кафедру музичної режисури.

На початку 90-х років ХХ століття постала необхідність переосмислити

контент підготовки фахівців у мистецьких закладах, що спонукало до відкриття спеціальності «театральне мистецтво» зі спеціалізацією «музична режисура». До цього режисерські кадри для музичних (музично-драматичних, оперних, опереткових) театрів готували лише в Москві й Санкт-Петербурзі. В умовах незалежної України постала гостра необхідність створити кафедру відповідного спрямування. Ще у 60–80х роках ХХ століття відбулися експериментальні випуски музичних режисерів у Київському державному інституті театального мистецтва імені І. К. Карпенка-Карого (нині — Національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого), але повноцінну базу для підготовки музичного режисера мала лише Київська державна консерваторія з її Оперною студією та вокально-диригентським факультетом. Цю творчу й організаційну проблему вирішив ректор Олег Семенович Тимошенко, віднайшовши компетентні кадри, ресурси, визначивши стратегічні напрямки розвитку нової спеціалізації.

Враховуючи багаторічний досвід підготовки в Академії фахівців різних музичних спеціалізацій, їх інтегративні зв'язки у контексті освітньо-творчої діяльності, спрямовані на замкнений цикл виховання кадрів для музичних театрів та інших мистецьких інституцій, він екстраполював їх на нову спеціалізацію. У результаті було окреслено основний контент підготовки фахівців із музичної режисури, який передбачав синхронізацію змістової частини навчальних програм різних спеціалізацій. Ректором-митцем було запропоновано:

- ґрунтовне вивчення основних тенденцій розвитку світового музичного театру задля успішної інтеграції вітчизняних інституцій у міжнародну мистецьку спільноту;

- оволодіння провідними режисерськими системами світу, сучасним інноваційним доробком знакових постатей музичного театру, їх творче переосмислення відповідно до українських реалій;

- визначення основних положень концепції розвитку музично-режисерської освіти у новій світовій парадигматиці, її гармонізація з європейськими освітніми системами;

- окреслення концепту освітніх, педагогічних та навчальних технологій для забезпечення підготовки музичних режисерів за різними рівнями освіти;

- формування кадрового складу нової спеціалізації з мистецтвознавців-дослідників музичного театру, провідних режисерів-практиків із вагомим творчим й педагогічним доробком, їх оптимальне співвідношення за віком задля забезпечення освітньої, творчої, наукової, конкурсно-фестивальної діяльності кафедри;

- виховання талановитої молоді на підґрунті синтезу традицій і новацій вітчизняної та зарубіжної освітньо-мистецьких систем, підвищення її кваліфікації через асистентуру-стажування та аспірантуру Академії.

У 1997 році зусиллями творчого колективу на чолі з Олегом Семеновичем Тимошенком до кафедри оперної підготовки приєднали нову кафедру музичної режисури. Біля її витоків стояли: В. Курбанов, О. Кочкін, С. Сміян, Д. Гнатюк, пізніше були запрошені В. Лукашев, С. Шутько та інші. Вони розробили концептуально нові програми, створили кардинально новий напрям у музичному виші. За доби незалежності основними напрямками розвитку студента-режисера, окрім різнобічної фахової підготовки, стали світоглядна й філософська складові, розуміння історичних аспектів реального життя, які впливають на створення концептуальної моделі майбутньої постановки.

Підготовка режисерів музичного театру спочатку передбачала опанування фаховим аспектом спеціальності «театральне мистецтво» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст». На межі XX–XXI століть абітурієнти спеціалізації «музична режисура» повинні були мати першу вищу професійну освіту (вокальну, інструментальну, диригентську, музикознавчу тощо), а також досвід роботи в театрах чи інших мистецьких установах. Тому ґрунтовна підготовка, досвід роботи в мистецьких колективах, збагачений зміст навчального процесу забезпечили високі результати у навчанні.

З відкриттям нової спеціалізації можливості Оперної студії значно розширюються, її сцена перетворюється на експериментальний стартовий майданчик, де талановитою молоддю здійснюються пошуки режисерських

рішень із урахуванням досягнень світового та вітчизняного музичного театру. Тут вперше побачили світло рампи оперні постановки випускників кафедри: І. Нестеренко — «Іоланта» П. Чайковського, Г. Тітової — «Директор театру» В. А. Моцарта, О. Сенька — «Палата №6» В. Зубицького, Л. Леванової — «Орфей і Евридіка» К. В. Глюка, В. Пальчикова — «Джанні Скіккі» Дж. Пуччіні, Л. Канюки — оперета «Приборкання норавливої» В. Шабаліна та інші. Другим, не менш важливим у експериментуванні майданчиком, стала сцена Національної філармонії України, де пройшли апробацію на глядача постановки опер випускників Т. Зозулі — «Сестра Анжеліка» Дж. Пуччіні, І. Нестеренко — «Моцарт і Сальєрі» М. Римського-Корсакова, М. Гамкала — «Поет» Л. Колодуба, І. Даць — автора дослідження — «Cosi fan tutti» В. А. Моцарта, «Іспанська година» М. Равеля, концерт-вистава «Шолом тобі, Шоломе» з Б. Ступкою у головній ролі та інші.

Співпраця з видатними режисерами-наставниками, опанування під їх проводом тонкощами професії, набуття навичок роботи з оркестром, солістами, хором, балетом, координація постановочно-репетиційного процесу з роботою технічних служб та допоміжних цехів сприяли ґрунтовній підготовці випускників до виконання майбутніх виробничих завдань у різних мистецьких установах.

Завдяки набутим професійним компетентностям перші випуски молодих режисерів були запрошені в музичні та музично-драматичні театри Києва, Харкова, Одеси, Львова, Дніпра, навчальні заклади та інші мистецькі інституції України.

Випускниця О. Камінська під художнім керівництвом професора В. Курбанова поставила на сцені Національної оперети України мюзикл «Софія Потоцька» О. Костіна та пізніше була запрошена на роботу в Хорватію.

І. Нестеренко, випускниця професора В. Лукашева, продовжила свій творчий шлях на посаді режисера в Національній філармонії України, одночасно здійснюючи вже більш масштабні постановки в оперних театрах: Харкова — «Самсон і Даліла» К. Сен-Санса, «Князь Ігор» О. Бородіна у співпраці зі своїм

наставником, «Богема» Дж. Пуччіні, «Черевички» П. Чайковського; Одеси — «Тоска» Дж. Пуччіні; в Національній опері України — ораторію-балет «Київські фрески» І. Карабиця; в Польщі, місто Щецин — літературно-музичну виставу «Заметіль» за О. Пушкіним і Г. Свиридовим. За свій вагомий творчий доробок вона була удостоєна почесного звання «заслужений діяч мистецтв України».

Н. Зеленіна, випускниця професора В. Курбанова, втілила свої постановки на оперних сценах Одеси — «Давайте делать оперу» Б. Бріттена, Дніпропетровська — «Теремок» І. Польського, Полтавського музично-драматичного театру – мюзикл «Сестра Керрі» Р. Паулса. Завершивши навчання в аспірантурі Академії, вона захистила дисертацію та стала кандидатом мистецтвознавства.

Л. Канюка, випускниця професора В. Лукашева, працюючи солісткою Київського муніципального академічного театру опери та балету (нині Київська опера), була режисером із вводу виконавців у вистави поточного репертуару. Одночасно як режисер-постановник втілила оперу «Моцарт і Сальєрі» М. Римського-Корсакова, яка впродовж тривалого часу була репертуарною виставою, та театральну постановку «Жарти Купідона» на малій сцені цієї мистецької установи.

М. Гамкало, випускник професора В. Лукашева, який вступав до Академії за направленням Національної опери України, після завершення навчання повернувся режисером оперної трупи, працюючи над вводами виконавців у вистави поточного репертуару, поновивши оперу «Сільська честь» П. Масканьї та втіливши там першопрочитання патріотичної опери В. Кирейка «Бояриня».

І. Даць, автор дослідження, випускниця професора В. Лукашева, працюючи солісткою Національної опери України, одночасно як режисер здійснила два міжнародні проекти. Перший із них — вистава-симфонія «Мій Кувейт» на музику Аль Декана, була втілена в Емірському палаці в Кувейті (2006). У другому проекті — оперному фестивалі «Сцена на вековете» в Болгарії (2009) вона одночасно була асистентом режисера П. Карталова при постановці опери «Князь Ігор» О. Бородіна та виконавицею партії Ярославни. Складність

постановочно-виконавської роботи полягала в тому, що опера була втілена в локації середньовічного замку. А це вимагало пошуку оригінальних режисерських прийомів у вирішенні мізансцен та особливої уваги співачки при виконанні партії Ярославни на вершині шестиметрової башти у вечірні години під яскравим світлом сліпучих софітів. У 2016 році на сцені Оперної студії Академії режисеркою була втілена опера «Ріголетто» Дж. Верді, здійснена за сприяння Італійського культурного центру в Україні, яка стала репертуарною виставою.

Г. Тітова, випускниця професора В. Лукашева, отримавши почесне звання заслуженої артистки України, була запрошена до Національної опери України асистентом режисера Д. Гнатюка, співпрацюючи з ним із вводу виконавців у репертуарні вистави.

Отримавши ґрунтовні знання з фаху, закріпивши їх у виробничих умовах різних театральних та мистецьких установ, перші випускники І. Нестеренко, І. Даць, М. Гамкало, Г. Тітова, Н. Зеленіна, Л. Канюка, О. Савчук були запрошені в якості викладачів на кафедру оперної підготовки та музичної режисери Академії. Разом зі своїми викладачами-наставниками вони виховують нове покоління режисерів музичного театру, але вже в інших соціокультурних умовах.

Після прийняття Закону України «Про вищу освіту» (2002) Академія, як і інші навчальні заклади, розпочала підготовку фахівців за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями: «бакалавр», «спеціаліст», «магістр», а на початку 2010х років за двома — «бакалавр» і «магістр» із залученням випускників до післядипломного підвищення кваліфікації в асистентурі-стажуванні. Ці зміни були продиктовані необхідністю взаємовизнання освітніх систем у Європі в контексті Болонської конвенції. Це спричинило зменшення обсягу годин із фахових дисциплін, збільшення обсягу самостійної роботи студентів, послаблення вимог до абітурієнтів. До вищих навчальних закладів, за новою редакцією Закону, були зараховані випускники мистецьких та музичних училищ, які раніше надавали середню спеціальну освіту. Більш низький, порівняно з попереднім, рівень підготовки абітурієнтів, необов'язковість досвіду їх роботи у

професійних мистецьких установах значною мірою ускладнювали завдання Академії.

Тільки завдяки спільним зусиллям керівництва, професорсько-викладацького та допоміжного складу Академії вдалося адаптуватись до нових умов, забезпечити належний рівень підготовки майбутніх режисерів музичного театру. Для вирівнювання ситуації колектив кафедри зосередив увагу на додаткових можливостях самопідготовки студентів, залучаючи їх до створення індивідуальних науково-творчих проєктів. На початку 2015 року у вихованні музичних режисерів на кафедрі стали органічно поєднувати навчальний процес, науково-дослідну, пошуково-творчу та конкурсно-фестивальну діяльність. Це сприяло отриманню «грантів» на постановки власних ексклюзивних вистав, перемогам на міжнародних та всеукраїнських театральних конкурсах-фестивалях, проведенню досвідченими педагогами кафедри разом зі своїми вихованцями відкритих уроків, майстер-класів тощо.

Одні із перших випускниць магістратури під час навчання в асистентурі-стажуванні поряд із підвищенням режисерської майстерності в класі професора С. Шутька вели активну пошуково-дослідну роботу, виступаючи на міжнародних науково-практичних конференціях Академії за тематикою власних мистецьких проєктів. Органічне поєднання творчої та наукової діяльності сприяло постановці ними на сцені Оперної студії самотутніх версій оперних вистав. Ю. Поліщук, втілюючи камерну виставу «Монологи Джульєти» В. Губаренка, завдяки нестандартним рішенням мізансцен у синтезі з оригінальним сценографічним оформленням у вигляді обпалених аркушів старовинного рукопису, що рухалися у різних напрямках, та пантомімічного танцю, створила новаторську виставу у жанрі опери-балету.

Б. Латчук за сприяння Посольства Італії в Україні здійснила постановку опери «Пробний камінь» Дж. Россіні, вдало інтерпретувавши її в постмодерністській естетиці з використанням відео-арту на великому проєкційному екрані, що сприяло включенню вистави в поточний репертуар Оперної студії.

Продовжили започатковану традицію органічного поєднання навчально-творчої та пошуково-дослідної діяльності учениці однієї з перших випускниць кафедри І. Нестеренко. А. Гнатюк ще під час навчання на спеціалітеті та в асистентурі-стажуванні завдяки участі в міжнародних науково-практичних конференціях поставила ряд оригінальних постановок у різних театральномистецьких установах, здійснених на зарубіжних та українських класичних і сучасних творах. Це опери «Травіата» Дж. Верді, «Наталка Полтавка» М. Лисенка, «Кармен» Ж. Бізе, втілені на сцені Черкаської обласної філармонії; музично-драматична сцена «Вечорниці» П. Ніщинського та мюзикл «Марія. Tangusdei» А. П'яццолли, здійснений у Черкаському українському музично-драматичному театрі ім. Т. Шевченка. Вагомий творчий доробок А. Гнатюк привернув увагу керівництва Національної опери України, куди вона була запрошена на посаду асистента, а через рік — режисера оперної трупи. Окрім участі у підготовці репертуарних вистав, А. Гнатюк втілила пілотний проєкт — електро-рок-оперу «Орфей і Евридіка назавжди» М. Брунського, яка з успіхом була презентована на сценах Національної опери України, Одеської опери та Національного палацу мистецтв «Україна».

Друга випускниця І. Нестеренко — Ю. Журавкова під час навчання вдало поєднувала пошуково-творчу, науково-дослідну та конкурсно-фестивальну діяльність, що принесло їй вагомі результати. За сприяння Посольства Італії в Україні нею було здійснено постановку двох опер — «Диригент оркестру» Д. Чимарози та «Сеньйор Брускіно» Дж. Россіні на сцені Національної філармонії України. Ю. Журавкова — одна з перших учасниць конкурсів та фестивалів, стала дипломантом міжнародного конкурсу молодих оперних режисерів «Наноопера», володарем спеціального призу Спілки театральних діячів Росії та РАТИ-ГИТИСА (2015). Як переможницею міжнародного конкурсу-лабораторії молодих режисерів «MusicalArtProject» Ю. Журавковою була поставлена опера «Телефон, або Кохання втрюх» Дж. Менотті за власним українським лібрето на сцені Національної оперети України. Але найбільшого успіху вона досягла, ставши півфіналісткою міжнародного конкурсу оперних

режисерів у Австрії (2017), обійшовши кількасот претендентів. Будучи аспіранткою Академії, Ю. Журавкова була запрошена на кафедру для роботи з поточним репертуаром Оперної студії, де змогла практично застосувати набуті знання, навички та професійні компетенції, працюючи зі співаками, хором, оркестром, балетом, цехами та службами над втіленням художньо-цілісних вистав.

Л. Шиленко, випускниця професора П. Ільченка, ще за навчання в бакалавраті була залучена наставником до пошуково-творчої та науково-дослідної роботи. Завдяки плідній співпраці викладача і студентки вона стала лауреатом IV міжнародного фестивалю «JoyFest» в номінації «краща музична вистава» з оперою «Ріта» Г. Доніцетті (Київська опера, 2016), гідно презентувала цей твір на премію України у галузі театрального мистецтва «Київська пектораль» у чотирьох номінаціях (2017), він став репертуарною виставою у Київській опері. Її дипломна робота — опера «У неділю рано...» В. Кирейка, втілена на сцені Оперної студії Академії, завдяки оригінальному сценографічному оформленню та режисерському вирішенню масових сцен, отримала схвальні відгуки публіки та театральних критиків. Постановка режисеркою «Шлюбного векселю» Дж. Россіні у Київській опері (2021) свідчить про професійне зростання випускниці кафедри, яка підвищує свою кваліфікацію в аспірантурі Київського національного університету культури і мистецтв.

Другий вихованиць професора П. Ільченка — А. Литвинов за втілення опери-жарту «Ведмідь» І. Губаренко за однойменною п'єсою А. Чехова отримав відзнаки журі на міжнародному фестивалі театрів «Мандрівний вішак» (Луцьк, 2015) та IV міжнародному фестивалі молоді режисури імені Леся Курбаса (Київ, 2015). У вересні 2017 року він став фіналістом конкурсу театрів і режисерів Британської ради в Україні «Taking The Stage» у співпраці з «Диким театром».

Нині в Академії підготовка режисерів музичного театру здійснюється за галуззю знань 02 «культура і мистецтво», спеціальністю 026 «сценічне мистецтво» і такими видами програм: освітньо-професійною — для бакалаврів, освітньо-науковою — для магістрів, а з 2019 року ще й за освітньо-творчою —

для підготовки у творчій аспірантурі докторів мистецтв замість асистентів-стажистів. Майже всі студенти, магістранти, аспіранти кафедри набувають педагогічної та режисерсько-постановочної майстерності, працюючи в мистецьких середніх і вищих закладах освіти, у різних театральних інституціях, беручи активну участь у науково-практичних конференціях, творчих конкурсах і фестивалях.

Своєрідним визнанням роботи кафедри з виховання режисерів музичного театру стало навчання в магістратурі осіб, які вже мають дві та більше вищих освіт, стаж роботи в театрі, творчий (постановочний, фестивальний) та педагогічний доробок. Одним із них став О. Дугінов, який вступив до магістратури Академії, будучи режисером Харківської опери, але з освітою режисера драматичного театру. Навчаючись у магістратурі у професора В. Лукашева (2017–2018) та у професора І. Даць (2019) він поставив свою дипломну роботу — оперну виставу «Травіата» Дж. Верді в оперному театрі Дніпра, залучивши до виконання головних партій своїх вихованців — студентів Харківського національного університету мистецтв імені І. Котляревського. Після здачі дипломної вистави вона увійшла в поточний репертуар театру. По закінченні магістратури він, залишаючись режисером-постановником Харківської опери, одночасно став головним режисером оперного театру в Дніпрі, доповнивши його репертуар виставами «Євгеній Онегін» П. Чайковського та «Чіо-Чіо-Сан» Дж. Пуччіні у власній інтерпретації.

Першим творчим аспірантам кафедри — майбутнім докторам мистецтва з музичної режисури притаманне раннє залучення до науково-дослідної, творчо-пошукової та конкурсно-фестивальної діяльності, що дало свої плідні результати. Так, аспірант С. Воробйов, ще навчаючись в магістратурі у професора О. Кравченка, одночасно працюючи в школі мистецтв селища Нові Петрівці Київської області, разом зі своїм театральним колективом став дипломантом міжнародного дитячого фестивалю-конкурсу мистецтв «Соняшник» (2019).

О. Співаковський, навчаючись на бакалавраті у старшого викладача М. Гамкала, з виставою «Медіум» Дж. Менотті став володарем Гран-прі

міжнародного фестивалю авторів «Німфа» (Київ, 2017), лауреатом міжнародного фестивалю театрального мистецтва «Схід-Захід» (Польща, Краків, 2017), отримавши дві нагороди у номінаціях «краща акторська трупа» та «кращий сценічний дебют у Польщі». У 2019 році за сприяння Українського фонду культури О. Співаковським у співпраці з творчим керівником аспірантського мистецького проєкту професором І. Даць була зроблена нова редакція оперної вистави «Медіум» Дж. Менотті, проведений спільний майстер-клас з виконуючим обов'язки доцента М. Гамкалом для німецької делегації, яка відвідала Академію.

О. Шевельова здійснила свою дипломну бакалаврську виставу «Чарівна флейта» В. А. Моцарта на сцені Оперної студії під керівництвом старшого викладача Л. Канюки з оригінальним декораційним оформленням, у оркестровому виконанні, із солістами та ансамблями із числа професійних виконавців. Її магістерська дипломна робота – «Дон Паскуале» Г. Доніцетті під керівництвом професора О. Кравченка відбулася там само, за участю солістів Оперної студії та Київської опери, у оркестровому супроводі, що свідчить про зростання режисерської майстерності випускниці кафедри.

Нині готує свої мистецькі проєкти до захисту перший набір творчих аспірантів, розробляючи актуальні напрямки музичного театру України в соціокультурних реаліях сьогодення. С. Воробйов, під проводом свого творчого керівника — П. Ільченка, вирішує проблему створення національного образу в українській опері на прикладі «Майської ночі, або Утопленої» М. Лисенка. О. Співаковський під творчим керівництвом професора І. Даць піднімає питання трансформації малих оперних форм у сучасній Україні на прикладі опери «Замку герцога Синя Борода» Б. Бартока. О. Шевельова, за творчим керівництвом професора І. Даць, переосмислює дитячий репертуар у новій парадигматиці музичного театру України на прикладі сучасного мюзиклу «Жаба Маша» О. Спіліоті. У 2020 році, за значні успіхи в освітньо-творчій, науково-дослідній та громадській діяльності, О. Співаковський та О. Шевельова отримали стипендію Президента України.

Аналіз формату підготовки музичних режисерів у Академії дозволяє визначити шляхи її модернізації в контексті сучасних тенденцій розвитку театрального мистецтва.

Одним із головних напрямків подальшого розвитку спеціалізації повинно стати поступове формування «вертикалі» наскрізної підготовки фахівців за різними рівнями, починаючи від спеціалізованих шкіл мистецтв до аспірантури, докторантури та різноманітних інституцій з позитивним підвищенням кваліфікації митця.

Означений напрямок повинен базуватися на підґрунті опанування світовим досвідом музичної режисури в контексті: історичної реконструкції старовинних творів відповідно до театральної естетики часів їх написання; автентичного (історично-достовірного) та модернового (з перенесенням часу і місця дії у сьогодення) вирішення вистав; синтезу традиційних та інноваційних сценографічних засобів, спрямованих на розкриття музичної драматургії твору.

Освітня політика в контексті підготовки музичних режисерів повинна будуватися на: встановленні оптимального співвідношення репертуару, що вивчається, — національного та зарубіжного, класичного та сучасного; переосмисленні репертуару з художньо-мистецьких позицій, не допускаючи вульгаризації та аморальності у трактуваннях; міжнародному співробітництві з іншими країнами в обміні режисерським досвідом, створенні спільних мистецьких проєктів, організації, проведенні, участі в різноманітних оперних фестивалях.

Кадрова політика повинна враховувати оптимальне співвідношення на кафедрі викладачів різних вікових категорій — старшого покоління з багатим життєвим та професійним досвідом, середнього — з органічністю традиційних та інноваційних підходів, молодшого — зі здатністю генерування новітніх, оригінальних ідей, можливих до реалізації за підтримки досвідченого старшого і середнього поколінь.

Найважливішою умовою реалізації означених шляхів модернізації музичної режисерської освіти в Академії повинно стати встановлення тісного

взаємозв'язку між спеціалізаціями у виконанні ними своїх завдань і призначення при створенні спільних музично-театральних проєктів. Кафедри, що готують режисерів, диригентів, оркестрантів, співаків-солістів, хормейстерів, повинні узгодити свої навчальні програми та результати семестрових, курсових, випускних атестацій студентів для проведення комплексних екзаменів, особливо державних, використовуючи інфраструктуру Оперної студії. Тільки при загальній координації зусиль та спільному оцінюванні внеску кожного студента різних спеціалізацій у створенні художньо-цілісного видовища можна реформувати систему підготовки фахівців на спеціалізованих кафедрах Академії.

Стратегічні напрямки модернізації музичної режисерської освіти в Академії були розроблені та започатковані ректором-митцем Олегом Семеновичем Тимошенком, який завдяки своєму багатому життєвому, мистецькому, адміністративно-управлінському та керівному досвіду зміг передбачити на багато десятиліть вперед перспективи створеної ним спеціалізації.

Втілити його задум у життя випало на долю його сина – нинішнього керівника Академії, ректора-митця Максима Олеговича Тимошенка, який є спадкоємцем не тільки батьківських рис характеру, але і його творчо-освітньої спадщини в Академії, яка чекає на свій Ренесанс в умовах незалежної України.

Висновки.

1. На зміну парадигми театрального мистецтва впливають соціокультурні виклики сьогодення, що мають як позитивні, так і негативні наслідки, які детермінують модернізацію фахової підготовки музичних режисерів. Позитивні наслідки проявляються у зростанні фахової майстерності музичних режисерів завдяки виконанню спільних міжнародних проєктів, активізації пошуків інноваційних технологій в контексті конкурсно-фестивальної діяльності, обміну досягненнями у сфері музичного театру тощо. Негативні наслідки від впливу соціокультурних викликів сьогодення на фахову підготовку музичних режисерів полягають у зменшенні вітчизняного репертуару порівняно із зарубіжним, у частковій втраті самотності національних мистецьких та освітніх шкіл, у зміні

ціннісних орієнтацій із дозвіллево-пізнавальної на розважально-гедоністичну, у створенні художніх вистав як шоу-ринкового споживацького продукту.

2. Концепт стратегічних напрямів формування системи навчання музичних режисерів, розроблений і започаткований ректором О. С. Тимошенком, передбачав інтеграцію українського театру та системи підготовки кадрів у світовий мистецько-освітній простір з переосмисленням зарубіжного досвіду на вітчизняному ґрунті, їх гармонійний синтез.

3. Шляхи модернізації процесу фахового навчання музичних режисерів відповідно до сучасних вимог передбачають формування «вертикалі» наскрізної підготовки від школи мистецтв до академії з позитивним підвищенням кваліфікації; розвиток засад освітньо-мистецької та кадрової політики спеціалізації, закладеної О. С. Тимошенком, в реаліях сьогодення; взаємозв'язок між спеціалізаціями в реалізації спільних музично-театральних проєктів з оцінюванням здобувачів освітнього ступеня за їх особистий внесок у створенні художньо-цілісної вистави.

Перспективи подальших розвідок... Реформування системи підготовки музичних режисерів вимагає ґрунтовного аналізу світових режисерських та освітніх систем, творчого та педагогічного доробку знакових постатей музичного театру; екстраполяції їх досвіду на український ґрунт задля творчого переосмислення та гармонійного поєднання вітчизняних традицій із зарубіжними новаціями. Спрогнозовано перспективи подальших досліджень пов'язаних з аналізом світових режисерсько-освітніх систем, творчого та педагогічного доробку знакових постатей музичного театру, їх екстраполяції на українські реалії.

Список використаної літератури і джерел

1. Антонюк, О. В., 2009. Інтеграція України в європейський освітній простір. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 2(3), сс.19–26.
2. Асоян, А. А., 2016. Современное искусство: продолжение диалога или смена парадигмы? В кн.: Современное искусство в контексте глобализации наука, образование, художественный рынок, Материалы VI Всероссийской научно-практической конференции, Россия, Санкт-Петербург, 19 февраля 2016 года. СПб.: СПбГУП, сс.11–14.
3. Безгін, О. І., 2018. Освіта з артменеджмента як складова мистецької освіти в Україні: сучасний стан і можливості розвитку. У кн.: І. В. Девтерів, Т. В. Девтеріва, ред. *Освіта і суспільство*. Київ, сс.236–243.

4. Бистрякова, В., Осадча, А., 2017. Інновації та технології в сучасному мистецтві. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, 32, сс.189–199.
5. Борисова, А. Г., 2016. Постмодернизм и проблемы формирования новой массовой культуры. *Современное искусство в контексте глобализации: наука, образование, художественный рынок*, сс.93–95.
6. Ветлицына, И. М., 2014. Опера в контексте массовой культуры. *Обсерватория культуры*, 2, сс.55–60.
7. Вислова, А. В., 2009. *Русский театр на сломе эпох. Рубеж XX–XXI веков*. Москва: Университетская книга.
8. Гусарчук, Т., 2020. Особистісний феномен ректора: культуротворча місія академіка Олега Тимошенка. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 4(49), сс.23–48.
9. Дичковський, С., 2020. Туристичні дестинації індустріальної епохи (на прикладі розвитку НМАУ ім. П. І. Чайковського та менеджменту академіка О. С. Тимошенка). *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 4 (49), сс.69–85.
10. Зимбули, А. Е., 2016. Искусство в контексте глобализации: этические аспекты. В кн.: *Современное искусство в контексте глобализации наука, образование, художественный рынок*, Материалы VI Всероссийской научно-практической конференции, Россия, Санкт-Петербург, 19 февраля 2016 года. СПб.: СПбГУП, сс.19–21.
11. Касьянова, О. В., 2019. Концепт підготовки доктора мистецтва у творчих аспірантурах закладів вищої освіти. *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності*, сс.18–22.
12. Леонтьева, Н. Ю., 2016. Ярмарка современного искусства как рыночная технология. В кн.: *Современное искусство в контексте глобализации наука, образование, художественный рынок*, Материалы VI Всероссийской научно-практической конференции, Россия, Санкт-Петербург, 19 февраля 2016 года. СПб.: СПбГУП, сс.108–111.
13. Матюхін, В. П., 2009. Проблеми впровадження Болонської системи на виконавських факультетах у вищих навчальних закладах мистецтв. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 2(3), сс.27–32.
14. Рожок, В. І., 2018. Модернізація музичної освіти у векторі євроінтеграції. Досвід Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. У кн.: І. В. Девтерів, Т. В. Девтеріва, ред. *Освіта і суспільство*. Київ, сс. 280–291.
15. Чебикін, А. В., 2018. Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури: традиції і сучасність української мистецької школи. У кн.: І. В. Девтерів, Т. В. Девтеріва, ред. *Освіта і суспільство*. Київ, сс.292–300.
16. Черкашина-Губаренко, М. Р., 2008. Європейський оперний театр нового тисячоліття: шляхи становлення. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 1(4), сс.118–125.
17. Шейко, А., 2020. Художньо-педагогічні принципи Олега Тимошенка як квінтесенція його світогляду. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 4(49), сс.145–157.

References

1. Antoniuk, O. V., 2009. Intehratsiia Ukrainy v yevropeyskyi osvittii prostir [Integration of Ukraine into the European educational space]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 2(3), pp.19–26.
2. Asoyan, A. A., 2016. Sovremennoe iskusstvo: prodolzhenie dialoga ili smena paradigmy? [Contemporary Art: Continuing Dialogue or Changing Paradigm?] In: *Contemporary art in the context of globalization, science, education, art market*, Materials of the 6th All-Russian scientific-practical conference, Russia, Saint- Petersburg, 19 February 2016. SPb.: SPbGUP, pp.11–14.
3. Bezghin, O. I., 2018. Osvita z artmenedzhmenta yak skladova mystetskoї osvity v Ukraini: suchasnyi stan i mozhlyvosti rozvytku. In.: I. V. Devteriv, T. V. Devteriva, ed. *Osvita i suspilstvo*

[Education and society]. Kyiv, pp.236–243.

4. Bystriakova, V., Osadcha, A., 2017. Innovatsii ta tekhnologii v suchasnomu mystetstvi [Innovations and technologies in contemporary art]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, 32, pp.189–199.

5. Borisova, A. G., 2016. Postmodernizm i problemy formirovaniya novoi massovoi kul'tury [Postmodernism and the problems of the formation of a new mass culture]. *Sovremennoe iskusstvo v kontekste globalizatsii: nauka, obrazovanie, khudozhestvennyi rynek*, pp.93–95.

6. Vetlitsyna, I. M., 2014. Opera v kontekste massovoi kul'tury [Opera in the context of popular culture]. *Observatoriya kul'tury*, 2, pp.55–60.

7. Vislova, A. V., 2009. *Russkii teatr na slome epokh. Rubezh XX–XXI vekov* [Russian theater at the end of the era. The turn of the 20th–21st centuries]. Moskva: Universitetskaya kniga.

8. Husarchuk, T., 2020. Osobystisnyi fenomen rektora: kulturotvorcha misiia akademika Oleha Tymoshenka [Rector's personal phenomenon: cultural mission of Academician Oleh Tymoshenko]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 4(49), pp.23–48.

9. Dychkovskiy, S., 2020. Turystychni destynatsii industrialnoi yepokhy (na prykladi rozvytku NMAU imeni P. I. Chaikovskoho ta menedzhmentu akademika O. S. Tymoshenka) [Tourist destinations of the industrial era (on the example of the development of NMAU and the management of Academician O. S. Tymoshenko)]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 4 (49), pp.69–85.

10. Zimbuli, A. E., 2016. Iskusstvo v kontekste globalizatsii: eticheskie aspekty [Art in the context of globalization: ethical aspects]. In: Contemporary art in the context of globalization, science, education, art market, Materials of the 6th All-Russian scientific-practical conference, Russia, Saint- Petersburg, 19 February 2016. SPb.: SPbGUP, pp.19–21.

11. Kasianova, O. V., 2019. Kontsept pidhotovky doktora mystetstva u tvorchykh aspiranturakh zakladiv vyshchoi osvity [The concept of training a doctor of art in creative graduate schools of higher education]. *Khudozhni praktyky ta mystetska osvita u kroskulturnomu prostori suchasnosti*, pp.18–22.

12. Leont'eva, N. Yu., 2016. Yarmarka sovremennogo iskusstva kak rynochnaya tekhnologiya [Contemporary art fair as a market technology]. In: Contemporary art in the context of globalization, science, education, art market, Materials of the 6th All-Russian scientific-practical conference, Russia, Saint- Petersburg, 19 February 2016. SPb.: SPbGUP, pp.108–111.

13. Matiukhin, V. P., 2009. Problemy vprovadzhennia Bolonskoi systemy na vykonavskykh fakultetakh u vyshchykh navchalnykh zakladakh mystetstv [Problems of implementation of the Bologna system at performing faculties in higher educational institutions of arts]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 2(3), pp.27–32.

14. Rozhok, V. I., 2018. Modernizatsiia muzychnoi osvity u vektori yevrointehratsii. Dosvid Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho. In: I. V. Devteriv, T. V. Devteriva, ed. *Osvita i suspilstvo* [Education and society]. Kyiv, pp. 280–291.

15. Chebykin, A. V., 2018. Natsionalna akademiia obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury: tradytsii i suchasnist ukrainskoi mystetskoii shkoly. In: I. V. Devteriv, T. V. Devteriva, ed. *Osvita i suspilstvo* [Education and society]. Kyiv, pp.292–300.

16. Cherkashyna-Hubarenko, M. R., 2008. Yevropeiskyi opernyi teatr novoho tysiacholittia: shliakhy stanovlennia [The european opera house of the new millennium: ways of formation]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 1(4), pp.118–125.

17. Sheiko, A., 2020. Khudozhno-pedahohichni pryntsypy Oleha Tymoshenka yak kvintesentsiia yoho svitohliadu [Oleg Tymoshenko's artistic and pedagogical principles as the quintessence of his worldview]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 4(49), pp.145–157.

IRYNA DATS

ORCID iD:0000-0003-3851-2047

*People's Artist of Ukraine,
Professor at the Department of Opera Training and Music Directing,
at the P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
irynadats@gmail.com*

FORMAT OF MUSICAL THEATRE DIRECTOR'S TRAINING IN SOCIO-CULTURAL REALITIES OF INDEPENDENT UKRAINE

The relevance of the study lies in the need to find a solution to the problem of training music directors in Ukraine under the influence of a paradigm shift in theatrical art, which requires the harmonization of Ukrainian and European educational systems. The scientific novelty of the article is in determining the ways of professional education modernization in accordance to the rector O. Tymoshenko's strategic vision of the 'musical directing' specialization development at the Tchaikovsky National Academy of Music of Ukraine. The purpose of the study is to determine the strategic directions of training a musical theatre director in the socio-cultural realities of independent Ukraine, to predict the prospects for their further transformations in the context of European integration of art and educational directing schools. Applied research methods were: culturological - to analyze the impact of socio-cultural challenges of today on changing the paradigm of theatrical art; system analysis - to determine the strategic directions of training a music director in the context of O. Tymoshenko's conceptual vision; structural and functional - to determine the model of education of a music director in the context of integrative links between specializations in the implementation of joint projects. Evolutionary changes in music directing education which are connected to European integration processes in culture and art were considered. It was found that the paradigm of theatrical art is influenced by the socio-cultural challenges of today, which have both positive and negative consequences and require modernization of professional training of music directors. It was found out that: positive results consist in exchange of achievements in the field of musical theater, growth of art skills, joint international projects, innovative searches in the context of competition-festival activity, negative - in decrease of national repertoire in comparison with foreign, partial loss of national art identity and change of value orientations from permissive-cognitive to entertaining-hedonistic, creation of art performances on show-market of consumer products. Prospects for further research related to the analysis of world directing and educational systems, creative and pedagogical work of iconic figures of musical theatre and their extrapolation to Ukrainian realities were predicted.

Keywords: *art culture, musical theatre, art education, modernization, training of musical theatre directors.*

Стаття надійшла до редакції 28.08.2021